

Noora Koponen vihr

Kirjallinen kysymys kehitysvamma- ja autismikirjon osaamisesta vammaissosiaalityössä

Eduskunnan puhemiehelle

YLE:n MOT-ohjelma nosti esiin 8.11.2021 kehitysvammaisten erityishuollon toteuttamisessa ilmeneviä vakavia väärinkäytöksiä, jotka näyttäytyvät kehitysvammahuollon asumispalveluissa ylimitoitettuina ja säädösten vastaisina rajoitustoimina.

Juttua varten läpikäydyt aluehallintoviranomaisille, Valviralle ja eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyt kantelut ovat todennäköisesti vasta jäävuoren huippu.

Suomi on sitoutunut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimukseen. Tämän ihmis- oikeussopimuksen lähtökohtana on vammaisten ihmisten itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden varmistaminen. Sopimus edellyttää myös vahvaa tukea tarvitsevien vammaisten itsemääräämisoikeuden toteutumisen varmistamista. Rajoitustoimien toteuttamisen tulisi kehitysvammaisten palveluissa olla viimesijainen keino, jota ennen on tehty kaikki mahdolliset toimenpiteet asiakkaan tai asukkaan hyvinvoinnin edistämiseksi.

Autistisen kehitysvammaisen ihmisen itsemääräämisoikeuden varmistaminen edellyttää vahvaa osaamista. Henkilökunnalla on oltava tietoa siitä, minkälaiset tekijät vaikuttavat autistisen ja kehitysvammaisen asiakkaan — oli kysymyksessä lapsi tai aikuinen — käyttäytymiseen.

Autismikirjo on aivojen neurobiologinen kehityshäiriö, joka vaikuttaa siihen, miten ihminen viestii ja on vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, sekä siihen, miten hän aistii ja kokee ympäröivän maailman. Autistisen ihmisen hermosto kuormittuu helposti, mikä aiheuttaa stressitason nousua. Kuormitusta aiheuttavat muun muassa uudet, vaihtuvat tai epäselvät tilanteet, arjen muutokset sekä uudet ihmiset, esim. asumisyksikössä vaihtuvat sijaiset. Kuormitusta voidaan säädellä muun muassa tukemalla henkilön kommunikointia, jäsentämällä päivää yksilöllisillä struktuuria tukevilla menetelmillä sekä muokkaamalla ympäristöä henkilön tarpeita tukevaksi. Tärkeää on, että henkilön kohdalla toimitaan sovitusti ja johdonmukaisesti.

Siirtymät nostavat aina autismikirjon henkilön kuormitustasoa. Siirtymävaiheet tulee suunnitella hyvin tarkkaan ja toteuttaa harkitusti. Välttämättömiin siirtymätilanteisiin tulee varata riittävästi aikaa ja resursseja. Pahimmillaan kuormittuminen voi näyttäytyä autistisella ihmisellä haastavana, jopa aggressiivisena käyttäytymisenä tai vastaavasti toimintakyvyttömyytenä. Pitkäkestoinen kuormittuminen voi myös johtaa jopa pysyvän toimintakyvyn taantumiseen.

Kirjallinen kysymys KK 621/2021 vp

Autismikirjon ihmisten elämänmittaisten, välttämättömien palvelujen kilpailutus on merkittävä este itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutumiselle. Se on heikentänyt monien kehitysvammaisten ja autismikirjon henkilöiden hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Osaamattomuus palveluiden toteuttamisessa syventää edelleen heidän ahdinkoaan, johon rajoitustoimet voivat olla ratkaisukeino vain niissä tapauksissa, joissa kaikki muut käytettävissä olevat ennaltaehkäisyn keinot on käytetty ja joissa rajoittaminen tehdään ennalta sovittuja, lain mukaisia keinoja käyttäen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus aikoo tehdä sen varmistamiseksi, että kehitysvammaisten ja autististen ihmisten osallisuus ja itsemääräämisoikeus tulevat jatkossa turvatuiksi myös asumispalveluissa ja

miten asumispalveluissa varmistetaan vahvaa tukea tarvitsevien kehitysvammaisten ja autististen asukkaiden laadukas ja ihmisarvoa kunnioittava ohjaaminen, hoiva ja huolenpito?

Helsingissä 8.11.2021

Noora Koponen vihr